

Дмитро Пожоджук
(Космач)

З ІСТОРІЇ СУЧАСНИХ МИСТЕЦЬКО-РЕМІСНИЧИХ ПРАКТИК

Космацькому роду нема переводу

Можливо, у цьому світі ти лише людина,
але для когось ти – весь світ.

Габріель Гарсія Маркес

Космацькі гуцули впродовж століть дотримуються норм етикету і на Великдень чи Преображення Господнє, коли вони несуть до храмів освячувати паску або фрукти, то конче розміщуються біля церкви зі своїми святочними кошиками родами. Наприклад, у ряду стоїть рід Будзюкових, далі – рід Маріччукових, відтак – рід Ребеджіних, а затим – рід Кубанових, рід Ганджіліків... І так було, так є з первовіку.

Теперішня молодь у Космачі не вельми цікавиться своїм походженням. У школах цього не навчають, батьки теж не напоумляють, бо часто-густо й самі не знають історії свого роду, а стають так біля церкви тому, що там їхнє місце. І тільки газди старшого віку можуть достовірно розтлумачити, де біля храму місце того чи іншого роду.

Її рід у Космачі числиться в записках погосподарських архівних книг ще з XVII ст. Ці прізвища корінні, найдавніші в Космачі. Родичі Анни Линдюк, яка сьогодні проживає на присілку Ґрунь, у різні роки були і керівниками сільської влади, і ватагами полонин, і славними різьбярами, ба навіть поетами. Уже у XVIII ст. Дмитро Линдюк був у Космачі сільським війтом і возив до Коломиї Оскару Кольбергу на етнографічну виставку виробу космацьких майстрів. У XIX ст. дід Анни Василь Юсипчук, високославний на Гуцульщині різьбяр, роботи якого зберігаються в багатьох музеях, зокрема й у

Львівському історичному, збудував у Космачі дерев'яний будинок культури, який не мав аналогів на Гуцульщині й досі залишається окрасою села. Перед тим він звів відпочинкову оселю композитора Філарета Колесси на присілку Діл та вибудував особняк товариства «Рідна школа» імені Маркіяна Шашкевича на присілку Плаюци. Як найдорожча сімейна реліквія в Анни зберігається різьблений стіл його роботи.

Її батько Олекса Линдюк був заможним газдою, мав полонини, багато худоби. Бувало, він оре напровесні, а мала Анничка несе йому в поле обід, зав'язаний у хустині, і приспівує:

Ой на горі плужок оре,
Плугатар Олекса.
Кажуть йому їсти нести,
А я вже понесла...

Олекса мав дар до віршування і написав поетичну книжку, у якій переповідається вся історія Космача. В Олексу вдалася і Аннина донька Ольга, яка й собі почала віршувати.

А. Линдюк зростала у благочестивій сім'ї, батьки її змалечку привчали до праці, до пошанування старших, а також дбали, аби вона опанувала якісь народні ремесла. Оскільки мама Анни гарно вишивала, то перші уроки гаптування майбутня майстриня отримала саме від неньки. Проте цього дівчині було замало. Тож вона виміркувала навчитися писати

**Писанка роботи
Анни Линдюк**

**Анна Линдюк з донькою
Галиною пишуть писанки**

**Марічка Бойчук,
онука Анни Линдюк,
із чоловіком Андрієм**

**Професори з Варшави і
Львова, що завітали до оселі
Анни Линдюк**

Анна Линдюк з донькою Ольгою і товаришками співають для Руслани

Юрій Білак дарує Анні Линдюк свій альбом «Гуцули»

Анна Линдюк у президії Другого міжнародного з'їзду писанкарів

писанки і залюбки навідувалася до знаменитої космацької писанкарки Демненихи Попиччиної. А та з радістю передавала дівчинці таємниці своєї вправності, навчала збирати різнозілля по космацьких кичерах і готувати з нього різні природні барви, у яких колись газдині фарбували яйця після дбайливого нанесення воском давніх символів. На Великдень у Линдюків уже були свої писанки, написані Анною.

Як випадало яке свято чи неділя, квапилися Линдюки до церкви. Попереду шпацірувала юна панянка Анна в бовтицях, у золотавих запасах та писаному кептарі, у постолах з нісками та капчурах з кнігиньковим узором і низками венеціанських коралів та згард. Ошатно вбрана дівчина серед отої природної космацької краси мала вигляд, як зіронька на ясному небі. У церкві вже на неї парубки задивлялися і мало на двобій за неї один одного не викликали.

І таки вподобав Олексину Анну парубок з присілка Бані, а як прийшла весна, то й весілля відгуляли – гонорово, на конях.

Дмитро Кушнірчук приспівував своїй Анні:

Ой, Анничко, дай ми личко,
Най тя поцілюю
Та на твоє біле личко
Ружу намалюю...

І було пригощання калачем з медом на солодке життя, і було посипання збіжжям на багатство, і приспівували свахи:

То не папороть паде –
Мамка віночок кладе
Біленькими рученьками,
Дрібненькими слізеньками...

І були сльози... Сльози радості та прощання з дівочтвом. Почалися родинні клопоти, народилось троє діток, вихованню яких і присвятила Анна все своє життя. Сімейне життя не склалося, і вона взяла весь тягар виховання дітей на себе. Попри оті клопоти, Анна продовжувала komponувати писанки, а разом з тим навчати цього виду народної творчості своїх доньок і сина. Писанку майстриня творила своїм серцем і саме писанкою прославляла Україну ще в ті часи, коли писанкарство було заборонене. Так само

і греко-католицька віра, що її сповідувала. Тільки-но почалося відродження церкви, яка виходила з підпілля, Анна з однодумцями об'єдналися в греко-католицьку громаду і почали разом будувати храм Святої Трійці, архітектором якого став місцевий гуцул Дмитро Клапцуняк. Допомогала не сама, а й доньки із зятями, син із невісткою приєдналися. Часу на все бракувало, але Анна вчашала на всі богослужіння, адже вона співає в церковному хорі.

Тим часом діти збагатіли своїми дітьми – Анна дочекалася вже сімох онуків і навіть трьох правнуків, хоча сама минулоріч святкувала ювілей, як на жінку – невеликий, усього лише сімдесят років. Тепер вона визнана в Україні та світі писанкарка, має чимало нагород за свою працю, а серед них і медаль «За заслуги перед Прикарпаттям». З нагоди ювілею Космача Верховна Рада України видала постанову про відзначення видатних людей села державними нагородами, сесія Космацької сільської ради ухвалила тоді рішення про висунення А. Линдюк на присвоєння почесного звання «заслужений майстер народної творчості України». Проте тодішня влада вирішила нікому з космачан не давати державних нагород. Що ж, доведеться чекати кращих часів.

А. Линдюк сьогодні в розквіті сил і таланту. Вона творить красу для людей – її оселя завжди наповнена гостями. Усі туристи, які вчашають до Космача, не минають її хатини. Анна проводить для них майстер-класи з писанкарства, частує їх гуцульськими стравами, оповідає про народні звичаї і традиції, про українську мову й Україну, бо вона ж українка, вона ж з українського роду. Італійці та шведи, австралійці та норвежці, японці та французи споглядають народження сонячної космацької писанки в руках А. Линдюк. Її навіщають журналісти й письменники, артисти й художники, дипломати й підприємці, про неї пишуть швейцарські і французькі, польські і німецькі часописи, її творчість вивчають професори, аспіранти та студенти з Варшави і Запоріжжя, Парижа і Львова...

З А. Линдюк зацікавився і високославний фотограф з Парижа Юрій Білак, який спостерігав за творенням писанок майстринею, робив світлини, які згодом умістив до свого унікального альбому

«Гуцули», виданого українською, англійською та французькою мовами. Один із примірників автор презентував Анні, і вона береже його як сімейну реліквію.

Анна активна в суспільному житті Космача і України. Вона була делегаткою восьми міжнародних з'їздів писанкарів та усіх етнографічних фестивалів «Великдень у Космачі». Її писанки є окрасою багатьох музеїв та приватних колекцій на всіх континентах. А ще А. Линдюк любить співати і є активною учасницею Космацького народного ансамблю пісні і танцю, з яким гастролювала по різних куточках України та інших державах. У неї гостювала українська співачка Руслана, для неї вона зі спілницями та донькою Ольгою співала давніх народних пісень, яких знає багато-пребагато.

Космацькою паскою на вишиваному рушнику зустрічала в Космачі А. Линдюк Президента України Віктора Ющенка, який милувався згодом її писанками, деякі придбав для своєї колекції. Вона бере активну участь у всіх відзначеннях державних свят, щороку разом зі своїми дітьми та онуками вирушає на прощу до Зарваниці й усюди підкреслює свою проукраїнську позицію. Анна як християнка минулого року вирушила разом з онучкою в подорожування чільними місцями християнських святинь Європи, з-поміж інших особливе враження на неї справив Люрд.

А. Линдюк добре вчилася у школі й могла отримати вищу освіту, здобувши

поважну професію, та не судилося. Зате дбала, аби діти й онуки зростали освіченими. Так, донька Галина стала вчителькою. Вищу освіту здобули й онуки. Та серед них усіх чи не найбільшого визнання звідала онучка Марічка, яка навчалася у відділі кераміки Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, бездоганно опанувала виготовлення гончарного посуду, при цьому не покидаючи свого улюбленого ремесла – писанкарства. Вона вийшла заміж за кутського парубка Андрія Бойчука, який походить з родини скудельників, і вони разом відродили в Космачі виготовлення кераміки, сьогодні вже навіть дають майстер-класи. Марічка Бойчук у юному віці вже встигла провести персональні виставки в Музеї Михайла Грушевського у Львові, Музеї гетьманства в Києві... Високу оцінку її роботам дали Катерина Ющенко, Зеновія Краковецька, Станіслав Брунс... А. Линдюк утішається творчими успіхами онучки, бо вона продовжує славні набутки знаменитого роду.

Щороку весна тішить своїм буйноцвіттям Космач, а хатина А. Линдюк потопає в яблуневому цвіті, у квітах нарцисів і тюльпанів, гіацинтів і півоній, ірисів і маків, які газдиня висаджує, дбайливо доглядаючи, попід вікнами. Це надихає Анну творити красу й дарувати її людям. Своїм мистецтвом писанки, вишивки, сирної іграшки вона збагачує українську національну культуру, примножує славу рідного краю.

Покровителів роду виготовляє Олексій Пшеничнюк

Прекрасне в житті, прекрасне в мистецтві
допомагає людині жити, допомагає
виконувати складну справу життя,
бо це прекрасне випрямляє її душу.

Й. В. Гете

Його предки були споконвічні ратаї. Сіяли жито, пшеницю, а звідси і прізвище їхнє з'явилося – Пшеничнюк. Та й саме місто Житомир, де Олексій народився 1979 року, чи не єдине у світі, назва якого пов'язана з хлібом і миром. Акурат на Житомирщині найродючіші землі, на яких колись у селах колосилися жита і

пшениці, наливалися соком яблука й груші, милували око мальви та чорнобривці і стояли на сторожі обабіч гостинців випростані тополі. А селяни, йдучи ввечері з поля після трудового дня, чарували всіх своїми піснями.

Пісні, танці, звичаї та обряди були в житомир'ян на всі випадки: від сватан-

ня до весілля, від гаївок до зажинків... З першого зажинкового снопа з добірним зерном виготовляли селяни дідуха. Одні мудрували над тим снопом, складали докупочки в жменю колосочки, перев'язували їх солом'яною плетінкою і створювали своєрідне дерево життя. Інші просто заносили снопа в клуню і зберігали там до Різдвяних свят, а тоді урочисто вносили на Святвечір до хати, де вже накривали стіл і ставили на нього дванадцять пісних страв – усе, що Бог уродив.

Дідуха згори обарвлювали васильком благоуханним та різними сухоквітами, гілочками льону, бо він був знаком урожаю, зажитку, маєтності, довічного предка, родоначальника династії, світського життя українців, оберега роду. Дідух фігурував покровителем роду, богом усіх душ тих прародичів, що відійшли від родини в зоряне царство і злучають та здійснюють відносини прабабків із нащадками.

А відтак минали свята, приходили щедрувальники, господар виносив того Діда (снопа) з хати на обійстя, збирав з нього жменю зерна, яким починали сівбу навесні, і спалював, а молодь переплигувала через отой вогонь. А міщани, які купували дідуха на базарі (або їм приносили родичі з села), ті зерна збирали і пташок годували, а соломку спалювали на перехресті доріг, і попіл розсівали по царинках. Тепер ця оповідь видається казкою, бо вже й жінці не жнуть, і жита не колосяться, і пісень народних не чути. По широкопольних ланах жовтіє ріпак, бо його дорожче можна продати, пісні наші змінила попса, а народні майстри старшого покоління давно вже покинули цей світ. І, здавалось би, уже деякі види народної творчості відмирають разом зі своїми творцями. Та в українців потяг до творчості закладено в генах, і рано чи пізно він загорається і спалахує новим полум'ям. Так сталося і з героєм моєї оповіді Олексієм Пшеничнюком, який народився в місті Житомирі в сім'ї робітників. Батько Анатолій працював будівельником, мати Галина – кравчиною. Окрім Олексія, у сім'ї був ще син і дочка, яким батьки прищеплювали любов до праці, пошану до старших, любов до України, виховували на кращих зразках української і світової літератури, бо в родини була велика книгозбірня.

Як Олексій підріс, то почав прислужувати в храмі святого Миколая, де слу-

жив на парафії священник Василь Кобелюк, який походив із Західної України. Якось перед Різдвяними святами хлопець запримітив у святині щось дуже схоже на ялинку, але воно виглядало ще презентативніше. Як з'ясувалося, то був майже забутий на Поліссі дідух, артистично зроблений з колосків жита й пшениці. Побачене не давало спокою Олексію, він прагнув і собі зробити такий мистецький витвір, тільки меншого розміру. Але час минав швидко, юнак знайшов собі інше заняття, а небагом вступив до Житомирського державного університету імені Івана Франка, аби глибше пізнати історію свого народу і свого роду, його культуру, звичаї й обряди. І вже 2006 року таки ризикнув і зробив свого першого в житті дідуха, а перегода – і «павука». Так Олексій Пшеничнюк взявся за соломоплетіння. Майстрів, які вміли це робити, поблизу не було, то вчився, як міг. І літератури відповідної не було, але українці кажуть: хто шукає – той знаходить. Отож і Олексію пофортунило знайти книгу Любові Саннікової «Свята мова творця у звичаї народу». Йому просто захотілося відтворювати такі речі, як у книжці, щоб їх можна використовувати в побуті, особливо на свята. Він уже був одружений, і мистецтвом зацікавилась і дружина Олексія – Ганна. Першим її витвором із соломи був різдвяний «павук». Так і взялися до роботи: він виготовляв дідухи, вона – «павуки».

У книзі були добрі ілюстрації окремих виробів із соломи, як-от витвори високославного мастака зі Здолбунова Миколи Огородника. А вже відтак у фейсбуці побачив дідухи Марії Кравчук із Волині. І тільки 2014 року Олексій Пшеничнюк придбав книгу Ольги Лобачевської «Возьми просту соломку», видану в Білорусі. Звідти й осягнув усі опорні техніки соломоплетіння. За кожним витвором фігурував правдивий мастак зі своїм творчим мудруванням, зі своїми таємницями навичку. Так його учителі-віртуози навіть і не здогадуються, що мають такого унікального виученика, як Олексій Пшеничнюк.

Плине час, Олексій уже почав виготовляти з соломи багатоманітні обереги, плетениці і діадери, забавки, фігури, скриньки... Він уже популярний народний митець не лише на Житомирщині, а й в Україні та чужоземних світах, куди ве-

зуть поціновувачі творчості Олексія Пшеничнюка його витвори. Уже й синочок народився, якого нарекли Жданом, і донечка Зоряна є. Вони колись продовжать татову справу. І стало творцеві в місті за тісно, він 2018 року переселився в село Озерянка поблизу Житомира, обзавівся там нивою і почав сіяти жито-пшеницю, аби мати свою соломку. І трішки ячменю та льону. А ще – різних сухоквітів. І почалися тоді в Олексія хвилювання: аби засухи не було і жито вродило, аби вітрів не було сильних, які могли те жито поволочити і знищити його працю. Аж після цього всього наступають жнива. Як у давнину. Митець ходить і радіє, коли все в нього вийшло, хоч працював у поті чола, поки дійшов до фінішу. На жнивах уже працюють усі: і жінка, й діти. І тільки перегода починають чаклувати над соломкою і колосками і витівати всякі витвори, які небагом прикрасять оселі українців, виставки й фестивалі.

В Олексія Пшеничнюка було видимо-невидимо благосних подій, а серед них – персональні виставки «Космос древньої України» та «Витоки». Незабутньою стала виставка в Житомирському музеї космонавтики. Він провів понад півсотні майстер-класів з соломоплетіння й виготовлення дідухів та «павуків» у Києві, Старокостянтиніві, Старому Острополі, Коростені, Житомирі... Його великі дідухи прикрашали на Різдвяні свята вулиці і площі Житомира, Кам'янця-Подільського, він був учасником фестивалів «Живий вогонь єднає Україну», «Коляда в Тетерівським Коші», «Рушники рідного краю», «Обжинки», брав участь в теле- і радіопередачах «Крокуй за обрій», «Мамина доля»...

Своїми витворами Олексій Пшеничнюк достойно репрезентує Україну в далеких і близьких світах, стверджує, що народна творчість в Україні відроджується в молодому поколінні. В Олексія багато кебетливих виучеників, особливо серед школярів. Це Микита Сметанюк, Матвій Пономарьов, Владислав Волотівський, які вже добре вистудіювали матеріал, засвоїли різні техніки плетіння, можуть працювати самотужки і «вироблювати гарні штуки».

Траплялися в життєвій біографії художника й різні пригоди. Про деякі – згадує з усмішкою, про інші – зі спочуванням. Як про оцю.

– Я ще тоді жив у Житомирі, – спогадує Олексій Пшеничнюк. – Якось зателефонували мені незнайомі і попросили виготовити для них «павуків». Це вже був березень. Але ми ще мали соломку і дружина зробила. Ми домовилися із замовниками про зустріч. Вони повинні були приїхати до нас додому. Мій будинок був навпроти зупинки, і я пішов їх здибувати. З автобуса вийшла молода пара. Першим, на що я звернув увагу, було щось дивовижне в їх позорі. І в руках теж відчувалася якась невпевненість. Коли вони проходили вузький коридор – жінка дістала телескопічну паличку на взірць вудки. Я зрозумів, що вони незрячі, а чоловік розглядав силуети. Як виявилось, «павуки» їм були потрібні в їхній реабілітаційний центр для людей з проблемами зору. Вони руками вимацували «павуки», аби відчуті їхні контури. Потому я відвіз їх машиною до відділення «Нової пошти», бо оті «павуки» були потрібні в іншому місті. На пошті відмовилися їх пересилати, сказали, що вони не дійдуть цілими. Ми придбали придатну коробку, і чоловік повіз їх рейсовим автобусом. «Павуки» їм були дуже потрібні, а ми з жінкою раділи, що змогли їм пригодитися...

Свій шлях до опанування мистецтва соломоплетіння Олексій торував довго. Починав трудову діяльність оператором котельні, відтак пішов батьківським шляхом – і став будівельником. І тільки добре осмисливши свій майбутній фах, узявся за соломку. Здавалось би, небагато у нього творчого стажу, але вже є що згадати, особливо з кумедного.

– А ось ще одна історія, – усміхається Олексій. – Не знаю, чи варто згадувати, але свого часу вона мене розвеселила. Якось я був на свято Маковія чи Спаса (точно не пригадаю, але в якийсь із цих днів) на одній із центральних вулиць міста Житомира зі своїми виробами. У нас є така вулиця Михайлівська – місце збору митців. До мене підійшов чоловік і запитав, чи можу зробити дідуха, десь півтора метра заввишки. Бо в нього зять приїде з Німеччини (дочка вийшла заміж за німця) на Різдвяні свята. І він хоче його здивувати дідухом, поставивши його замість ялинки. Я мовлю, що можу таке зробити. Він залишив номер телефону і повідав, щоб на кінець листо-

**Олексій Пшеничнюк
та його роботи**

пада був готовий. Я проявив відвічальність і до цього часу таки зробив дідуха. Телефоную за вказаним номером, на іншому кінці чую жіночий голос. Прошу покликати того чоловіка, але, виявляється, його ніхто не знає, і потрапив я не туди. Я стиснув плечима. Думаю: «Так і буде». Пізніше, десь у грудні, мене при-соглашають зробити виставку моїх робіт у міській раді на день відкритих дверей. У призначений день я припожалував і почав монтуватися. Мені придалася допомога, тоді зазвали чоловіка, який там виконує різні роботи (ніби підсобний працівник). У ньому я пізнаю свого замовника. Кажу йому: «О, то ось ваш ді-

дух. Уже готовий». А він відвічає, що «не в курсі, але, то, імовірно, замовляв його брат-близнюк». Каже: «Навіть родичі нас сплутують». Ну, а мені дуже важко віриться в таку схожість й існування його брата-близнюка...

Зараз у майстра особливо гаряча пора, бо треба встигнути зробити десятки дідухів, адже наближаються Різдвяні свята, на які, за традицією, будуть збиратися українські роди за урочистим столом, а вночі із зоряних небес прийдуть і душі предків, які заночовуватимуть у коло-сках «покровителів роду», які виготовляє Олексій Пшеничнюк та інші майстри на українських землях.

Чарівник із долотцем у руці

Дороги, що ведуть до мистецтва,
сповнені тернів, але на них
вдається зривати прекрасні квіти

Жорж Санд

Коли заходить мова про Космач, то мають на увазі всесвітньовідомий центр писанкарства. А ще журналісти, етнологи, екологи залюбки досліджують космацьку вишивку, ткацтво, боднарство, ліщиноплетіння, виготовлення музичних інструментів... І тільки колись-не-колись згадують про сницарство. І яким же було моє подивування, коли в музеях Львова, Перемишля, Варшави я натрапив на різьблені вироби космацьких майстрів. Рідкісні, надзвичайні, самобутні. Зрештою, уже й науковці почали звертати увагу на Космач. Так, професор Київського національного університету культури і мистецтв Михайло Селівачов у своїй монографії «Лексикон української орнаментики» (Київ, 1996) підкреслив, що серед значних осередків народного деревообробництва середини ХХ ст., спрямованого на задоволення щоденних ужитково-декоративних потреб місцевого населення, слід назвати Тептіївку на Київщині, Яснозір'я під Черкасами, Верховину і Космач на Гуцульщині. На своєрідність космацького різьбленого орнаменту вказав і науковець Давид Гоберман

у своїй книзі «Искусство гуцулов» (Москва, 1980)...

Сницарство у слов'ян, як кажуть у Космачі, поширено з первовіку. Різьбою оздоблювали наші предки іконостаси в церквах, будинки. Різьбленням прикрашали трони єгипетських фараонів, вікінги гойдали своїх дітей в різьблених ко-лисках, а у Франції на основі сницарства зароджувалось бароко. У ті далекі часи майстри зужитковували в основному деревину горіха. В українців і, зокрема в гуцулів, для цього використовували ксилему груші, липи, вільхи, явора... Різьбою в Космачі оздоблювали одвірки, волоки, полички, мисники. І, звичайно, кінці ложок, кушки, тарниці, столи, ліжка, а вже згодом почали різьбляри «вироблювати» декоративні тарелі, скриньки, підсвічники. На початку минулого століття в Космачі доброї слави зажили вмільці Гриць Зизатчук, Василь Топузьяк, Микола Пожоджук, Михайло Книшук, Василь Юсипчук, Анастасія Поляк, Микита Семчук... По-заяк у Космачі працювали понад дві сотні боднарів, то тут широко використовували так звану «палену різьбу», а це значить,

**Артем Мочернюк
та його витвори**

що візерунок на боднарський посуд (здебільшого на пасківці, коновки або підручки) наносили за допомогою випалювання. Варто наголосити, що місцеві різьбярі послуговувалися і символами, взятими із писанок, які вживали в різних інтерпретаціях.

За радянських часів, коли Космач називали «бандерівським кублом», різьбярство тут геть-чисто занепало. Залишилися творити мистецькі й ужиткові речі тільки поодинокі майстри. Але з відновленням української державності до старожитностей у селі потягнулася молодь, і одним з перших тут був парубок Микола Дзвінчук, який здобув фахову освіту в Косові і зараз продовжує кращі традиції космацьких різьбярів. Довершує своє навчання в Косівському коледжі декоративно-прикладного мистецтва Львівської національної академії мистецтв на відділі «Художня обробка дерева» і герой моєї оповіді Артем Мочернюк.

Він походить із дуже славного космацького роду, у якому споконвіку були і вишивальниці, і стельмахи, і ткачі, і писанкарі, і майстри з обробки шкіри. До слова, Артемова прапрабабуся Василина Кушнірчук була знаною на всі гори зцілителькою, вона знала кожную травинку, які з неї ліки можна приготувати, як їх вживати. А ще один родич – Олег Кіращук – на сьогодні найвідоміший у світі майстер писанкового розпису. Артемова бабуся Марія чудово вишивала, а друга бабуся Василина, яка й виховувала його, уміє не тільки гарно гаптувати, але є й доброю кравчиною. Дідусь Петро майстрував доладні ложки, обробкою дерева добре володіє батько Микола, який спочатку вчився в Косові, а відтак у Києві, і працював різьбярем на Косівському виробничо-художньому об'єднанні «Гуцульщина»...

Саме від батька Артем і почерпнув перші ази різьблення, а курат завдяки татові, хлопець пішов навчатися в Косів. Там відшукав нових друзів – творчих однодумців, а серед них – Ірину Ребенчук, Богдана Бербеничука, Олексія Поляка, там виявив мудрих наставників, а серед них – Мирослава Богдановича Радиша, Петра Івановича Приймака... Неабияку користь юнакові приніс і музей, який діє при навчальному закладі. Артем обстежив і вистудював творчість чільних гуцульських різьбярів Марка Мегединю-

ка, Юрія Шкрібляка, Петра Гондурака, Юрія Корпанюка, з їхніх витворів почерпнув багато цінного і незнаного для себе, що і застосовує у своїй практиці.

Поступово набирався досвіду, пробував себе в різних техніках різьблення і домагався успіху. Бо якщо до таланту додати ще й науку, то виходить чудовий результат. У своїй творчості юнак використовує суху, пластичну різьбу, любить інкрустувати свої витвори пацьорками. Серед перших робіт Артема Мочернюка були скриньки, які тепер модно називати «шкатулки». У шабатурах колись космацькі гуцулки тримали венеціанські корали, гердани та силянки, перстені. Нині ці вироби мають ще більшу популярність, бо українки там держать різні золоті прикраси.

Розглянемо детальніше одну з його робіт, на якій виразно виділяються чотири великі квітки, схожі на сонце і його промені. Ці символи тісно пов'язані з Космачем, бо саме слово «Космач» лінгвісти тлумачать як «келія сонця». Звісно, коли вийти на гору Стершора і поглянути на Космач, то можна помітити, що його центр скидається на сонячний диск, а пелюстки – на сонячні промені. Кожна квітка має по десять пелюсток, а число десять – одне з досконалих чисел, що утворюється від складання перших чотирьох елементарних чисел ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$). Десять – це Божественна повнота, вона означає абсолютний шлях життя. Знак десятки складено з одиниці, що означає буття, та з нуля, який виражає небуття, себто ташує в собі Дух та Матерію.

Ці квітки розміщені у великих круговинах, які мають форму спіралі, а знак спіралі символізує плинність часу, бо поєднує в собі форму кола й імпульс руху. З найдавніших часів спіраль – символ життєвої сили, яка втілює у собі схематичний образ еволюції всесвіту і життя взагалі. Наслідуючи кращі традиції гуцульського сницарства, Артем Мочернюк вицяцьковує спіраль білими пацьорками. І тут варто розглянути вже символіку білого кольору, який є знаком чистоти, невинності й породжує спокій та гарне самопочуття, пом'якшує емоції, служить добрими ліками від стресу та дає відчуття свободи.

Отутечки годиться сказати, що символ спіралі часто-густо використовують

писанкарі в Космачі, але присутній він і в космацькій вишивці, кераміці, ткацтві. Різьба Артема Мочернюка – це поезія в дереві. Її треба вміти читати, розшифрувати, розуміти. І так можна розглядати кожну його роботу, незалежно від її призначення.

Оглянемо ще один виріб молодого різьбяр з Космача. На сей раз це буде орнаментальна тарілка. На ній мистець відтворив у великій кругловині хрест, в осередді якого квадрат, кути якого вкінчуються спіралями у формі баранячих рогів. І тут знову варто розглядати кожний символ окремо. Наприклад, хрест в дохристиянські часи наші предки називали чотириріг, він символізував чотири пори року, чотири сторони світу, чотири темпераменти. З приходом на наші землі християнства чотириріг стали іменувати хрестом і він чудово вписався в нашу релігію. У християнстві хрест – символ Розп'яття Господа Ісуса Христа та спасіння, яке він приніс людству. Намогильний знак хреста відсвічує прохання до Бога помилувати померлого і дарувати йому життя вічне. Наша церква усе хрестом розпочинає і все докінчує.

«Баранячі роги» – символ земної флори, її пробудження і процвітання прове-

сінню. Рослинні паростки у подібні кучера дуже схожі на баранячі роги. «Баранячі роги» у різьбі відтворюють як такі, що зростають із чотирикутника, яким закарбовували землю, і прикладаються до зигзага – символу води. Самі спіралі і хрест викладені пацьорками. З чотирьох боків до хреста долучаються по три трикутники, у яких убачаємо контури нашого тризуба. Хрест на тарілці ніби виростає із чотирьох колосків, які в українців є символом однієї зі святинь народу – хліба, знаком урожайності та розквіту. Вони віддзеркалюють працелюбність і згуртованість народу і є знаком родючості української землі.

Найкраще Артемові твориться вночі або на самоті, коли він збирається з думками і помислами, коли сповна віддається творчості. Тоді перед ним зринають картини космацької природи, святилища на горі Сиглін неподалік від його оселі, які він прагне передати в дереві, аби своїми виробами подивувати численних шанувальників і поціновувачів. В Артема Мочернюка є прагнення продовжити навчання в інституті, він має немало добрих творчих задумів, які хоче втілити в життя, представити на виставках, і, звичайно, збагатити мистецькі надбання Гуцульщини й України.